

7/5011

T.C.
DEVLET BAKANLIĞI VE BAŞBAKAN YARDIMCILIĞI

Sayı : B.02.0.003/ 01-3940

07/11/2008

Konu : 7/5011 sayılı esas
yazılı soru önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : TBMM Başkanlığının 22/10/2008 tarihli, A.01.0.GNS.0.10.00.02-8677 sayılı yazısı.

İlgi yazı eki Bartın Milletvekili Sayın M.Rıza YALÇINKAYA tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan 7/5011 sayılı yazılı soru önergesinin cevabına ilişkin olarak, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Başkanlığının 31/10/2008 tarihli, B.02.1.TÜİ..0.63.00.00.610-1410 sayılı yazısı ekte sunulmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Nazım EKREN
Devlet Bakanı
ve
Başbakan Yardımcısı

EK: TÜİK yazısı ve eki (5 sayfa, 1 kitapçık)

DAĞITIM:

Gereği:
TBMM Başkanlığına

Bilgi:
Başbakanlığa

T.C.
BAŞBAKANLIK
Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı

Sayı : B.02.1.TÜİ.0.63.00.00.610- 1410

31./10/2008

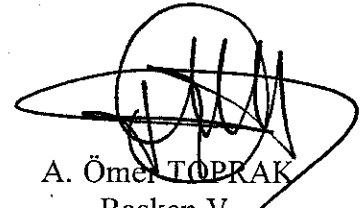
Konu : Yazılı Soru Önergesi

DEVLET BAKANLIĞI VE BAŞBAKAN YARDIMCILIĞINA
(Sayın Nazım EKREN)

İlgi : 29/10/2008 tarih ve B.02.0.003/01-3736 sayılı evrak akış ve talimat formu.

Bartın Milletvekili Sayın M. Rıza YALÇINKAYA tarafından Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Nazım EKREN'e tevcih edilen 7/5011 esas sayılı yazılı soru önergesi için Kurumumuzdan istenilen bilgiler hazırlanarak ekte sunulmuş ve buro.nazimekren@basbakanlik.gov.tr e-posta adresine de elektronik ortamda gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

A. Ömer TOPRAK
Başkan V.

EK:

- 1- Konuya ilişkin bilgiler (4 Sayfa)
- 2- Tüketim Harcamaları, Yoksulluk ve Gelir Dağılımı Kitapçığı (1 Adet)

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcılığı	
Tarih	03.11.2008
Sayı	3837

Yücetepe Mah. Necatibey Cad. No: 114 06100, Çankaya/ANKARA	İlgili Birim:	Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği
Tel.: (0312) 410 04 10 (Santral)	Tel.:	(0312) 410 01 10 – 425 20 52
Faks: (0312) 425 33 87 – 418 11 82	Faks:	(0312) 425 20 53

Bartın Milletvekili Sayın M. Rıza YALÇINKAYA tarafından Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Nazım EKREN'e tevcih edilen 7/5011 esas sayılı yazılı soru önergesi için Türkiye İstatistik Kurumu'ndan istenilen bilgiler.

1. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan 255 YTL'lik açlık sınırı oranı, hangi bilimsel verilere göre ortaya çıkmıştır. Hesaplamanın bilimselliğine siz ne kadar inanmaktasınız?

Türkiye İstatistik Kurumu, 2002 yılından itibaren her yıl uyguladığı hanehalkı bütçe anketi verilerini kullanarak yoksulluk çalışması yapmaktadır. Hanehalkı bütçe anketi kapsamında Türkiye genelini temsil eden hanehalklarına bir yıl boyunca gidilerek aylık olarak yapılan tüketim harcamalar maddeler halinde belirlenmektedir. AB İstatistik Ofisi'nin (EUROSTAT) hanehalkı bütçe anketinin metodolojisi konusunda önerilerinin yer aldığı; kıyaslanabilir ve harmonize edilebilir nitelikte verilerin üretilmesini hedefleyen rehber kitap (*Household Budget Surveys in the EU: Methodology and Recommendations for Harmonisation*), anket metodolojisinin belirlenmesinde esas alınmaktadır.

Yoksulluk çalışmasında tüketim harcamasına dayalı olarak mutlak ve göreceli yoksulluk sınırları, 1\$, 2.15 \$ ve 4.3 \$ olarak tanımlanan yoksulluk sınırları ile harcaması bu sınırların altında kalan yoksul nüfus oranları hesaplanmakta ve mutlak yoksulların temel özelliklerine (cinsiyet, eğitim durumu, çalışma durumu vb.) ilişkin bilgiler verilmektedir. Bu konudaki son çalışma, 2006 yılında elde edilen verilerle yapılmış ve sonuçları 26.12.2007 tarihli haber bülteni ile kamuoyuna duyurulmuştur.

Mutlak yoksulluk, hane ya da bireylerin yaşamlarını fiziksel olarak sürdürebilmeleri için ihtiyaç duyulan minimum tüketim seviyesi olarak tanımlanır. Bu nedenle, mutlak yoksulluğun ortaya çıkarılması, bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan minimum tüketim ihtiyaçlarının belirlenmesini gerektirir. Mutlak yoksulluk gıda ve gıda dışı bileşenler dikkate alınarak ayrı ayrı belirlenebilmektedir.

TÜİK'in Dünya Bankası uzmanları ile ortaklaşa yürüttüğü çalışmalarla uluslararası yoksulluk literatürünü de dikkate alarak belirlediği mutlak yoksulluğu hesaplama yöntemi gereğince, öncelikle mutlak yoksulluğu belirlemek amacıyla kullanılacak olan tüketim harcaması değişkeni, hanehalkı bütçe anketindeki aylık tüketim harcaması bilgileri kullanılarak yeniden hesaplanır. Bu hesaplamada dayanıklı mallar için yapılan harcamalar hariç tutulmakta, bir yıl boyunca farklı coğrafi bölgelerde her ay uygulanan anketteki hanehalklarının aylık gıda ve gıda dışı harcamaları, TÜFE değerleri kullanılarak birbiriyle karşılaştırılabilir hale getirilmektedir.

Her bir hanehalkı için hesaplanan aylık toplam harcama değeri, o hanede bulunan eşdeğer yetişkin fert sayısına bölünerek her hanehalkı için eşdeğer kişi başına ortalama tüketim harcaması değeri hesaplanmaktadır. Bu değer, hanehalkının yoksul olup olmadığının belirlenmesi amacıyla hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırları ile kıyaslanmaktadır.

Eşdeğer fert başına tüketim harcaması, gıda yoksulluk sınırının (açlık sınırının) altında kalan hanehalkları ve dolayısıyla bu hanede bulunan tüm fertler gıda yoksulu (çok yoksul) olarak sınıflandırılmıştır. Eşdeğer fert başına tüketim harcaması, gıda ve gıda dışı bileşenlerden oluşan yoksulluk sınırından daha küçük değere sahip olan hanehalkları ise yoksul olarak sınıflandırılmıştır.

Bu metodolojiye göre 4 kişilik hane için hesaplanan aylık açlık sınırı ailenin geçimi için yeterli olup olmadığı konusunda şu açıklama yapılabilir; bu şekilde hesaplanan “**açlık sınırı**”, uluslararası literatürde de tarif edildiği gibi, fertlerin **mutlak açlık** içinde yer alıp almadıklarının belirlenmesi amacını taşımakta olup, kamuoyunda yaygın olarak ifade edilen “geçinme sınırı”, “rahat bir yaşam sürme sınırı”, “refah sınırı” vb. anlamını taşımamaktadır.

Görelî yoksulluk, bireylerin, toplumun ortalama refah düzeyinin belli bir oranının altında olması durumudur. TÜİK’in yoksulluk çalışmasında, eşdeğer kişi başına tüketim harcaması medyan değerinin %50’si görelî yoksulluk sınırı olarak tanımlanmıştır. Görelî yoksulluk oranı ise, eşdeğer fert başına tüketim harcaması, görelî yoksulluk sınırının altında kalan hanehalklarının oluşturduğu nüfusun, toplam nüfus içindeki payı olarak hesaplanmıştır.

TÜİK, uluslararası karşılaştırmalara olanak sağlayan yoksulluk sınırları ve bu sınırlara göre yoksul fert oranları da tahmin etmektedir. TÜİK, satın alma gücü paritesine göre günlük kişi başına 1 \$, 2.15 \$ ve 4.30 \$ değerleri yoksulluk sınırları olarak tanımlamakta ve eşdeğer fert başına tüketim harcaması, satınalma gücü paritesine göre günlük kişi başına 1 \$, 2.15 \$ ve 4.30 \$’in altında kalanlar yoksul olarak tanımlanmaktadır.

TÜİK çeşitli yöntemlere göre sadece yoksulluk sınırları belirlemekle kalmayıp gıda ve gıda dışı bileşenlerden oluşan **mutlak yoksulluk sınırının** altında kalan yoksul hanehalkı ve fert sayısı ile bu fertlerin genel karakteristiklerine (eğitim durumu, çalışma durumu, hanehalkı büyüklüğü, hanehalkı tipi, kentsel ve kırsal yerler vb.) ilişkin güncel veriler de üretmektedir.

2. TÜİK’in hesabında bir kişilik günlük asgari 2100 kalori almasını sağlayacak ürünleri belirleyerek fiyatlandırmayı yapması kabul edilebilir bir gerçeklik midir?

TÜİK’in yoksulluk çalışmasında açlık sınırı, FAO ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından belirlenen yetişkin bir kişinin minimum harcaması gereken günlük kalori değeri olan 2100 kcal değerini esas alınarak belirlenmektedir. Toplam kalorik değeri 2100 olan madde sepeti, 2003 Hanehalkı Bütçe Anketi verileri kullanılarak belirlenen referans grubun (gıda harcamasına göre sıralı 3. ve 4. %10’luk dilimde yer alan haneler) gıda tüketiminde en önemli paya sahip 80 maddeden oluşmaktadır. Bu sepetin toplam maliyeti açlık sınırı (gıda yoksulluk sınırı) olarak alınmıştır. Sepeti oluşturan 80 maddeye ait harcamalar, hanehalklarının toplam gıda harcamasının yaklaşık %75’idir ve sepetteki toplam madde miktarı 1,2363 kg’dır.

Fertlerin gıdanın yanı sıra gıda dışı ihtiyaçları da bulunmaktadır. Bu ihtiyaçları göz önüne almak için gıda yoksulluk sınırına, gıda dışı mal ve hizmet payının da eklenmesi gerekmektedir. Bu yoksulluk sınırının belirlenmesi amacıyla da hanehalkı bütçe anketi verilerine göre toplam tüketimleri gıda yoksulluk sınırının hemen üstünde olan hanelerin toplam harcama içindeki gıda dışı harcama payı ortalaması esas alınmıştır. Böylece gıda ve gıda dışı mal ve hizmetleri kapsayacak şekilde **yoksulluk sınırı** belirlenmiştir.

3. TÜİK tarafından açıklanan açlık sınırını, birçok sivil toplum kuruluşu ve vatandaşımız açlık değil ölüm sınırı olarak kabul edilmiştir. Vatandaşlarımızın bu fikrine siz de katılıyor musunuz? 4 kişilik bir ailenin ayda 255 YTL. ile ölmekten yaşayabileceğine inanıyor musunuz?

TÜİK ile diğer kuruluşların yoksulluk çalışmalarında kullanılan metodolojilerden kaynaklanan farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar özellikle veri kaynağı, kapsam (Türkiye geneli veya belirli özellikler taşıyan 4 kişilik haneler olması), açıklanan bilginin içeriği, çalışmanın günlük kalori geneksini, açlık sınırının temelini oluşturan mal sepetinin içeriği ve fiyatlandırılması, gerçek hanehalkı büyüklüğünün fertlerin cinsiyet ve yaşından kaynaklanan farklılıkları dikkate alarak hesaplanmasında kullanılan eşdeğerlik ölçeğinin belirlenmesi, yoksulluk sınırının elde edilmesi için gıda dışı harcama payının hesaplanması konularında ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak TÜİK, Türkiye genelindeki tüm sosyo-ekonomik grupları içerecek şekilde uluslararası literatürde tanımlanan “mutlak açlık” ve “mutlak yoksulluk” sınırlarını hesaplamaktadır ve TÜİK tarafından açıklanan sınırlar kesin açlık ve yoksulluğu ifade etmektedir.

4. TÜİK’in hesaplamalarının doğru olduğuna inanıyor musunuz? TÜİK hesaplamaları daha ciddi yöntemlerle yapması yönünde yeni çalışmalar başlatılması düşünülmektedir mi? Türkiye İstatistik Kurumu vekalet yoluyla ne zamana kadar yönetilecektir? TÜİK başkanlığına asaleten atanmanın ne zaman yapılması düşünülmektedir?

TÜİK ve diğer kamu kurumları resmi istatistik faaliyetlerini 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu doğrultusunda oluşturulan Resmi İstatistik Programı kapsamında gerçekleştirmektedir. Resmi İstatistik Programı’nda hangi verinin hangi kurum tarafından hangi uluslararası kabul görmüş metodlarla üreteceğini karara bağlamıştır.

5. Diyanet İşleri Başkanlığı bile asgari fitır sadakasını yani fitreyi, asgari ücret geçim standardı, gıda fiyatları, bir kişinin bir günlük asgari gıda ihtiyacını göz önünde bulundurarak 6 YTL olarak açıklamıştır. Bu rakam bile 30 günde 180 YTL. 4 kişi için 720 YTL. olmaktadır. Yani Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulunca yapılan hesaba göre bile, 4 kişilik bir ailenin açlık sınırı 720 YTL.dir. Diyanet İşleri Başkanlığının bile TÜİK’den daha iyi açlık sınırını belirlediği fikrine katılır mısınız?

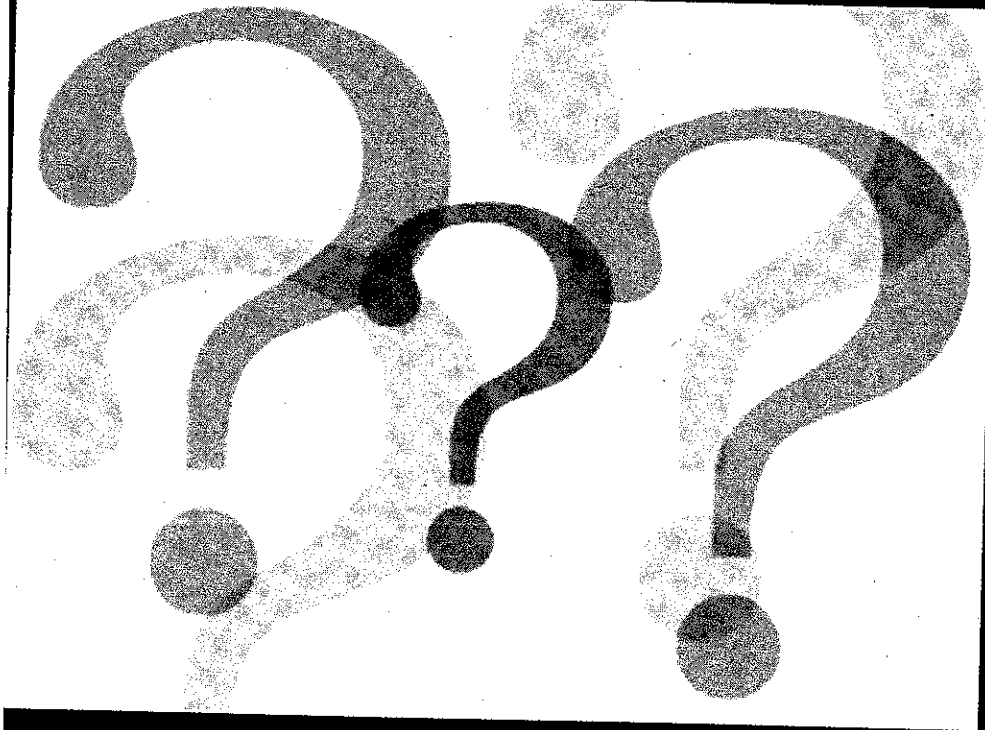
TÜİK, yoksulluğun gerek bireysel, gerekse toplumsal hayatı etkileyen önemli bir sorun olarak görülmesi, yoksullukla mücadele çalışmalarına hız kazandırılabilmesi için yoksullukla ilgili düzenli olarak, uluslararası kabul görmüş yöntemlere dayanan ve ülkemizin yapısını yansıtan istatistikler üretilmesi, toplumun en yoksul kesimini tespit edilmesi ve bu

hanehalkları için destek programlarının hazırlanabilmesi için gerekli verilerin üretilmesi amacıyla 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu ve bu kanuna dayalı oluşturulan Resmi İstatistik Programı doğrultusunda yoksulluk çalışması ve diğer çalışmalarını yapmaktadır.

Ayrıca bu konudaki soru ve tereddütlere cevap vermesi için TÜİK tarafından hazırlanan Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi'nin altıncı yayını olan ve ekte sunulan **Tüketim Harcamaları, Yoksulluk ve Gelir Dağılımı** isimli kitapçık, ilgili kesimlere, basına ve değerli milletvekillerine gönderilmiş olup; ayrıca www.tuik.gov.tr internet adresinde de elektronik ortamda herkesin kullanımına sunulmuştur.

TÜKETİM HARCAMALARI, YOKSULLUK VE GELİR DAĞILIMI

Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi - 6

EK kitap dosyasındadır